

Vacances, lleure i rutina

Les vacances, com tothom sap, són aquell període en el qual es produeix el cessament de l'activitat laboral habitual i, per bé que van unides al concepte més general del lleure, es tendeix a considerar-les més com un temps de descans físic i mental i de represa de noves energies. Sigui quina sigui la funció que hom li cregui més adient el cert és que han adquirit una dimensió social i econòmica complexa, que intentarem de comentar degudament.

Aqueixa institució de descans, pel que fa al món del treball assalariat —marc en el qual circumscrivim aquest comentari—, és relativament nova i va íntimament relacionada amb el creixent procés d'industrialització així com a l'aparició i ascensió social de les organitzacions sindicals a principis de segle. Cal tenir present que, al nostre país, no és fins ben entrat el s. XX que la trobem recollida en una normativa laboral, concretament en la llei de Contractes de Treball de 21 de novembre de 1931, en temps de la II República, fruit d'una política social compromesa en el millorament de les condicions de treball i de vida dels obrers, ja que la possibilitat de poder trencar periòdicament, de forma radical, amb la rutina del treball diari, abans que fos estesa i reconeguda, per llei, als treballadors assalariats, tan sols era privilegi de les activitats acadèmiques, de determinats estaments de l'administració pública i, en general, de la burgesia; en aquest sentit és prou conegut el costum, no gaire llunyà, dels senyors de ciutat d'anar a estiuemar al camp o vora la mar, generalment als llocs d'origen o a llurs residències d'estiu.

Inicialment les vacances dels obrers eren d'una setmana i, dins fa ben poc, hi va haver criteris desiguals en les reglamentacions laborals que feien variar, injustament, el nombre de dies segons els grups professionals, establint-lo major per als tècnics i administratius i menor per als obrers i subalterns. Actualment les vacances són un dret reconegut per la Constitució Espanyola (Art. 40.2) i, pel que fa al món laboral, desenvolupat per l'Estatut dels Treballadors en el seu art. 38, el qual hi estableix una sèrie de normes que afecten tant a empresaris com a treballadors. En síntesi, podem dir que, segons la nostra legislació, les vacances són remunerades i irrenunciables, és a dir, no poden ser substituïdes ni compensades econòmicament, com tampoc se'n pot disminuir la duració per motiu de sanció disciplinària imposada per l'empresari o per qualsevulla altra causa. El període mínim garantit és de 23 dies naturals per a tots els treballadors, excepte per als menors de 16 anys i majors de 60, que és de 30 dies naturals. Tanmateix aquest temps mínim fixat per la llei, gairebé en tots els sectors productius, ha estat ampliat fins a 30 dies naturals per a tothom, en virtut de pactes i convenis col·lectius. Com es pot observar, la legislació contempla una sèrie de garanties per tal que aquest dret pugui exercir-se plenament i sense interferències de cap mena, reflex, sens dubte, de la importància social que s'atribueix al descans anual conegut per vacances.

Hom diu que la nostra és la societat del temps lliure pel fet que el temps de presència física en els llocs de treball o a l'empresa s'ha escurçat considerablement a conseqüència d'una munió de factors com poden ser l'increment del període vacacional, la disminució de la jornada laboral, una distribució més flexible i racional, en alguns casos, dels horaris laborals, etc., i, en general per la tendència existent a escurçar-se, progressivament, aquesta presència en els llocs de treball a mesura que es van implantant sistemes de producció tecnològicament més avançats que, d'una forma o altra, fan més prescindible la força de treball humana; tot plegat té com a conseqüència que augmenti el lleure, temps que hom pot dedicar a si mateix com millor li plagui; des d'aquest punt de vista, doncs, sí que és factible parlar de la societat del temps lliure o del lleure.

Ara bé, al marge d'aquests aspectes generals de les vacances i del temps lliure hi ha una qüestió de fons, on la sociologia, avui per avui, és especialment crítica, i és la de veure fins a quin punt existeixen les condicions idònies, socials i personals, per tal que es desenvolupi una autèntica cultura del lleure, que no vol dir altra cosa que obrir, a l'home d'avui, la possibilitat real de dedicar més temps i en millors condicions, a enriquir-se culturalment, a prestar una major atenció a la seva forma física, a desenvolupar la seva capacitat intel·lectual o artística, en definitiva, a ser més feliç. Jo diria que la resposta, en termes generals, ha de ser negativa, és a dir, aquestes condicions no es donen o es donen molt precàriament, en part, perquè és una situació relativament nova i, per tant, no assumida del tot per la societat i, per l'altra, lògicament interrelacionada amb la primera, perquè, en molts casos, el concepte de temps lliure és sinònim de temps mort, durant el qual no ens resta altra alternativa que matar l'avorriment fent una becaina davant de l'aparell de televisió o cercant el plaer o l'autosatisfacció en el consum. Segui com sigui, aquestes condicions, que volen dir més biblioteques públiques, més teatre popular tant des del vessant interpretatiu com d'espectacle, més grups d'animació, més entitats culturals, més facilitats per als adults d'accedir als estudis superiors, més suport a les tradicions i festes populars, més instal·lacions esportives de base, etc., etc., i s'han de començar a forjar des de l'escola iniciant els infants en la creativitat i desvetllant-los la imaginació, cosa que, sortosament, per bé que molt tímidament, s'està començant ja a fer.

Resulta evident que si no sabem reaccionar a temps correm el perill —força evident, diria jo— que el lleure esdevingui una nova forma d'expoli econòmic de la ja prou migrada economia domèstica tot enterrant les immenses possibilitats que aquest ens pot oferir.

En una societat on vivim tenallats per un consumisme brutal, del qual ningú s'escapa, on tot està programat —fins i tot el lleure— resulta molt més necessari, encara, per un esforç personal i col·lectiu, de trobar nous camins i noves inquietuds culturals o recreatives a les quals ens puguem lligar activament, sense haver de recórrer a la mecànica del consum com a base de tota satisfacció personal. I, per damunt de tot, fem que el lleure sigui un trencar amb totes les rutines possibles i no una rutina més.

A. VIDAL

